

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

הפקולטה למדעי הרוח והחברה

המחלקה לספרות עברית – החטיבה לפולקלור, תשע"ז

שם המרצה: ד"ר אילאיל הרציון-שני eharzion@bgu.ac.il

הרצאה: יום שני 8:30-10:00

שעת קבלה: יום שני 10:00-11:00 חדר 402 בניין 74 בתיאום מראש

שם הקורס: עבודת-שדה בחקר הפולקלור (סמסטר א')

מטרות הקורס:

1. להקנות לסטודנטים ידע, הבנה ויכולת בשימוש במתודות של מחקר הפולקלור.
2. להכשיר את הסטודנטים לערוך עבודת-שדה עצמאית בפולקלור הכוללת: תצפית המשתתפת, כתיבת יומן שדה, ראיונות עומק-פתוחים, סוגים שונים של שאלות, תיעוד בעזרת צילום והקלטה, הצגת הממצאים של עבודת-השדה.

מבנה הקורס:

המפגשים ישלבו בין הדיון התאורטי לבין הצגת הפרקטיקות וההתנסות בשיטות המחקר הפולקלוריסטיות. הנושאים השונים יוצגו במהלך הקורס לפי שלבי המחקר, ויודגמו דרך מחקרי השדה הספציפיים של הסטודנטים. במהלך הסמסטר נצא לסיור-שטח, שבו נוכל לתרגל את שיטות המחקר שנלמדו.

נושאי השיעורים וחובות הקריאה:

שיעורים 1-2:

מבוא לשיטות המחקר הפולקלוריסטיות: השיעור ידון בשאלה: איך אנחנו יודעים? שיעור זה יציג גישות שונות לידיעה על העולם, את היחסיות התרבותית של הידיעה, את ייחודו של המחקר האיכותני בכלל ואת ייחודו של המחקר הפולקלוריסטי בפרט. בשיעור זה יוצג גם מבנה הקורס ודרישותיו.

קריאה: עוז, ע. 2002. "הסיבה האמיתית למות סבתי", מתוך: סיפור על אהבה וחושך, הוצאת כתר: ירושלים. עמודים: 41-43.

צבר בן-יהושע, נ. 2001. "מבוא: ההיסטוריה של המחקר האיכותי, השפעות וזרמים". בתוך: מסורות וזרמים במחקר האיכותי, צבר בן-יהושע, נ. (עורכת), הוצאת דביר: לוד. עמודים: 13-28.

Zeitlin, S.J. 2000 "I'm a Folklorist and You're Not: Expansive versus Delimited
:(Strategies in the Practice of Folklore". The Journal of American Folklore, 113(447

.3-19

שיעור 3:

נושא המחקר: בשיעור זה נציג את האפשרויות לבחירת נושאי מחקר של הסטודנטים, וניתן
דוגמאות מתוך עבודות של סטודנטים. כמו-כן בשיעור נציג את המתודות המרכזיות בהן אנו
משתמשים בעבודת-השדה בפולקלור ואת עקרונותיהן, כהכנה לשיעור הבא.

שיעורים 4-5:

עבודת השדה: בשיעור נציג את עבודת השדה ונדון בכניסה לשדה על הקשיים שעלולים לצוץ
בה, תוך מתן דגש על עבודת שדה "בבית".

קריאה: אל-אור, ת. 1998. "פרק שני: עבודת שדה במדרשה כעבודת בית". בתוך: בפסח
הבא: נשים ואוריינות בציונות הדתית, הוצאת עם עובד: תל-אביב עמודים: 47-84.

בן-עמי, י. תשמ"ב. "עבודת-שדה בחקר המנהג". מחקרי ירושלים בפולקלור היהודי, ג': 121-
129.

Goldstein, K.S. 1999. "Strategy in Counting Out: An Ethnographic Folklore Field
Study". In: Dundes, A. (ed.) International Folkloristics: Classic Contributions by the
Founders of Folklore. Rowman & Littlefield Publishers, Inc.: Lanham, Boulder, New-
York, Oxford. Pp. 231-244

שיעור 6:

שאלת מחקר ראשונית: בשיעור זה נעסוק בניסוח שאלת מחקר ראשונית, תוך התנסות
מתוך העבודות הספציפיות של הסטודנטים.

שיעור 7:

התצפית המשתתפת: בשיעור זה נדון במתודה של התצפית המשתתפת – התבוננות
והשתתפות כרצף. בשיעור זה נעסוק בשאלות: במה צופים ואיך צופים, נדון בבעיות שעלולות
לצוץ, מתוך העבודות הספציפיות של הסטודנטים ובאפשרויות לפתרונות. כמו-כן נציג את
האפשרות לניהול שיחות במהלך התצפית, ההבדל בין לבין ראיון-העומק והשימוש במגוון
חושים, במהלך התצפית.

קריאה:

Gramsci, A. 1999. "Observations on Folklore". In: Dundes, A. (ed.) International
Folkloristics: Classic Contributions by the Founders of Folklore. Rowman & Littlefield
Publishers, Inc.: Lanham, Boulder, New-York, Oxford. Pp. 131-136

שיעור 8:

תיעוד ממצאים בשדה: בשיעור נדון בדרכים שונות לתיעוד של ממצאים איכותניים – רישום, צילום, איסוף חפצים ועוד, תוך העלאת בעיות של תיעוד - מתוך העבודות הספציפיות של הסטודנטים, ודין באפשרויות לפתרונות.

קריאה: דאנדס, א. 1998. "לראות משמע להאמין" בתוך: שוקד ודשן (עורכים) החוויה הבין תרבותית, הוצאת שוקן: תל-אביב. עמודים: 31-37.

Toelken, B. 1998. "The Yellowman Tapes". The Journal of American Folklore, 111(442): 381-391.

Jenkins, J.G. 1972. "The Use of Artifacts and Folk Art". In: Dorson, R.M. (ed.) Folklore and Folklife: An Introduction. The University of Chicago Press: Chicago & London. Pp. 497-516.

שיעור 9:

סיוור-שטח לימודי: התנסות משותפת בתצפית-משתתפת, במידה ומתאפשר - במרכז לקדריות האתיופיות בבאר-שבע, כדי ללבן יחד בעיות, אפשרויות ופתרונות, במהלך התצפית. במידה ולא – תעשה התנסות אישית בשדה שנבחר.

שיעור 10:

ראיונות-עומק: בשיעור נציג את ראיון העומק הפתוח - עקרונות ודרך עריכתו. בשיעור נדון בראיון כדיאלוג, בראיון כשחזור של מציאות והבנייה של מציאות וניתן דוגמאות לסוגים שונים של שאלות.

כמו-כן יוצג מבנה לראיון-עומק תוך כדי מתן דוגמאות מעבודות הסטודנטים.

קריאה: ברזילאי, ש. 2004. לפרוץ מאה שערים. הוצאת ידיעות אחרונות וספרי חמד: תל-אביב. עמודים: 11-26.

שיעור 11:

קבוצות מיקוד: בשיעור נציג את המתודה, נדון בעקרונותיה, בייתרונות ובחסרונות שלה. כמו-כן נערוך הדגמה קצרה של קבוצת-מיקוד, דרך הדוגמאות הספציפיות מהשאלות של הסטודנטים.

קריאה: חזן-רוקם, ג. וסלומון, ה. 1997. "רוקמות את עצמן: רקמה ונשיות בקבוצה ירושלמית". תאוריה וביקורת 10: 55-68.

שיעור 12:

סיפורי חיים: בשיעור נדון בשימוש בעדויות של אנשים ובחקר מקרה, כאתנוגרפיה המבוססת על מקרה יחיד.

קריאה: רפל, ח. תשס"ו-תשס"ז. "ומי יזכור את הזכרים?: היבטים של ייצוג ודו-שיח בין חוקר לנחקריו במחקר סיפורי חיים של שלושה דורות בקיבוץ יד מרדכי". מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי, כד-כה: 221-243.

שיעור 13:

הצגת הממצאים של עבודת-השדה: בשיעור נציג את האפשרויות להצגה של הנתונים שנאספו בתצפיות המשתתפות, בראיונות העומק, בקבוצות המיקוד ובסיפורי החיים).

שימו-לב סדר השיעורים, המטלות והקריאה יכול להשתנות בהתאם לדינמיקה שתתרחש במהלך הקורס. כיוון שזהו קורס עם חובת נוכחות, כל בקשת קריאה ושינוי בסדר המטלות תהיה בשיעור עצמו וחובת הסטודנט/ית שמפסיד שיעור להתעדכן. בברכה אילאיל.

דרישות הקורס וחלוקת הציון:

נוכחות חובה, השתתפות פעילה בשיעורים וקריאת המאמרים – 10%

הגדרת נושא – ללא ציון, רק למטרת משוב

ניסוח שאלת מחקר ראשונית – 5%

דו"ח תצפית – 10%

מבנה ראיון – 5%

טיוטת ראיון – 5%

מבנה קבוצת-מיקוד – 5%

הצגת ממצאי השדה – 60%